

Monumentnummer: 1212

Status: Gemeentelijk monument
Inschrijving register: 20 juni 2023
Kadaster deel/nr: 353

Woonplaats		Gemeente		Provincie
Nieuwe Niedorp		Hollands Kroon		Noord-Holland
Straat	Nr.	Toev.	Postcode	Woonplaats
Oudeweg	16		1733 ND	Nieuwe Niedorp
Kadastrale gemeente		Sectie	Grondperceel	
NDP02		D	353	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Stolpboerderij van het Noord-Hollandse type met enkel vierkant en stolschuur.

Stolpboerderij van het Noord-Hollandse type met enkel vierkant en stolpschuur. Het complex had tot circa de jaren negentig een agrarische functie. De stolp is gebouwd in 1861 met aanvankelijk schuin erachter een klein schuurtje. In 1883 is een grotere schuur achter de stolp gebouwd, een rechthoekige schuur met zadeldak. In 1898 is deze schuur afgebroken en is op deze plek de huidige stolpschuur gebouwd met enkel vierkant. De stolpschuur is gebruikt voor het onderbrengen van stieren, kalveren, een paard en een varken.

De stolpboerderij heeft niet altijd een rieten kap gehad, op de luchtfoto uit 1951 (afb. 3) is te zien dat het voordakvlak met riet gedekt is en een pannenspiegel heeft en het rechter zijdakvlak met dakpannen bedekt is. Vermoedelijk is de stolp in de jaren tachtig/negentig volledig voorzien van een rieten kap. De stolp is na 1984 voorzien van een kleine uitbouw met aanluiting aan de linkerzijde, in de oksel van de lage wand met de linkerzijgevel. In 1992 is de stolpboerderij grootschalig verbouwd onder leiding van architect Cornelis de Jong. Tijdens deze verbouwing zijn alle gevels, behoudens een deel van de linkerzijgevel, vernieuwd inclusief kozijnen en raamhout. Tevens zijn er dakramen geplaatst en is de plattegrond volledig gewijzigd ten behoeve van een woning. In circa 2000 zijn er op de verdieping nog twee extra slaapkamers gerealiseerd, naast de bestaande hoofdslaapkamer en badkamer. Ook het erf is aan verandering onderhevig geweest. Rond de jaren zeventig is de voorsloot gedempt en de achtersloot is meer naar achteren gelegd.

De stolpboerderij is gelegen aan de Oudeweg (vroeger Ter Dijcker Wegh) nabij de kruising met de Langereis in Nieuwe Niedorp in het westen van West-Friesland en in het zuiden van de gemeente Hollands Kroon. West-Friesland is een oud zeekleilandschap dat vanaf de IJzertijd vernatte waardoor veenontwikkeling tot stand kwam. Het gebied werd vanaf de vroege Middeleeuwen in ontginning genomen en de Langereis heeft daarbij een belangrijke rol gespeeld. Deze waterloop functioneert al sinds de 14e eeuw als afwatering van het gebied tussen Veenhuizen en Winkel/Aartswoud en vormt de grens van twee grote verkavelingsblokken: de Niedorper Kogge en het Hoogwouder Ambacht. De ontwatering van het veen leidde echter tot inklinking en vertering van het veen, waardoor de bodem sterk daalde. De nederzettingen in het veenweidegebied werden gebouwd op de hoogste plaatsen in het landschap zoals strandwallen, kreekruggen en ontginningsdijken en kregen de vorm van langgerekte linten. Nieuwe Niedorp is een lintdorp gelegen op een dergelijke kreekrug en is oost-west georiënteerd.

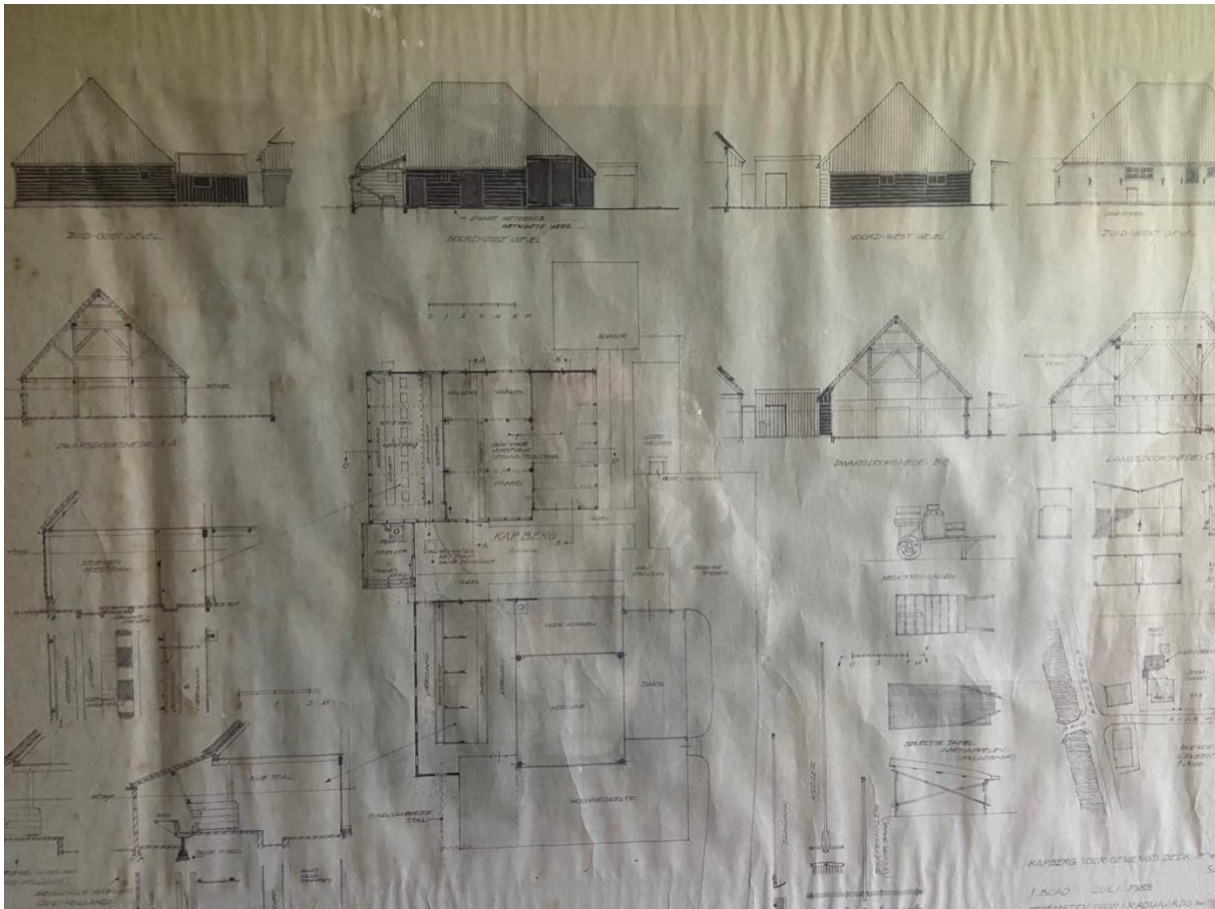
Historische luchtfoto, datum 1951.

Het lintdorp Nieuwe Niedorp is in de 13e eeuw tot ontwikkeling gekomen. Het oude lint wordt gevormd door het gebied Dorpsstraat/Schulpweg. De Oudeweg vormt de verbindingsweg tussen de Langereis en de dorpskern van Nieuwe Niedorp. Langs de Oudeweg staan voornamelijk stolpboerderijen en vrijstaande bebouwing op enige afstand van elkaar met doorzichten naar het achterland.

Het dorp Nieuwe Niedorp kreeg in 1415 tezamen met het dorp Oude Niedorp stadsrechten en de stad kreeg de naam Stede Niedorp. Nieuwe Niedorp was tot 1970 een zelfstandige gemeente en fuseerde daarna met de gemeenten Oude Niedorp en Winkel tot de gemeente Niedorp. De gemeente Niedorp is op haar beurt in 2012 gefuseerd met de gemeenten Anna Paulowna, Wieringen en Wieringenmeer tot de gemeente Hollands Kroon.

Historische foto Kruising Langereis-Oudeweg, de tweede boerderij links is de boerderij aan de Oudeweg 1. In de linkerzijde is een groot keukenraam te zien. Later zal op deze locatie een uitbouw gerealiseerd worden. Datum 1984. Gemeentelijke fotocollectie Niedorp/Collectie Regionaal Archief Alkmaar / RAA003010701.

Opmetingstekening van de stolp en stolpschuur van SHBO, juli 1983. Opgemaakt door R. Royaarts-Van Holt en M.L. Koopman.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Oudeweg 16 is gesitueerd tussen de Oudeweg (in het noorden), de Langereis (in het oosten) en de Unjerweg (in het zuiden en westen) en maakt onderdeel uit van een door de provincie Noord-Holland aangewezen stolpenstructuur. De stolpboerderij is gelegen in de nabijheid van de kruising Oudeweg – Langereis. De Oudeweg vormt de verbindingsweg tussen de Langereis en de dorpskern van Nieuwe Niedorp en behoort daarmee tot de oorspronkelijke stedenbouwkundige structuur van het gebied. Het gebied kenmerkt zich door een open polderlandschap met stolpboerderijen en vrijstaande bebouwing op ruime afstand van elkaar.

De stolpboerderij staat rechts op een rechthoekige kavel. Aan de voorzijde (noord) ligt de voortuin met daarin leilinden en buxushagen. De voortuin wordt van de weg gescheiden door een eenvoudig hekwerk bestaande uit betonnen kolommen met stalen buizen. Aan de linkerzijde (oost) staat een haag en ligt een grindbed. Aan de achterzijde (zuid) staat de stolpschuur met daarachter de moestuin, op de oude mestplaat is een bijgebouw met lessenaarsdak geplaatst. Aan de rechterzijde ligt het met grauw gebakken klinkers bestraatte erfpad en de boomgaard. In de boomgaard staat een oude fruitboom uit vermoedelijk het bouwjaar van de stolpboerderij (1861), de overige fruitbomen zijn ongeveer 60 a 70 jaar oud.

Het erf wordt aan de rechter- en achterzijde omzoomd door een erfsloot en een inheemse bomensingel. Langs de rechter-erfgrens staat een elzensingel. Over het erfpad is een doorzicht aanwezig.

Impressie van de stolp in zijn omgeving

Beschrijving van het exterieur

De stolpboerderij met enkel vierkant is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit één bouwlaag met schilddak met de nok haaks op de Oudeweg.

Aan de linkerkant heeft de stolpboerderij een aanlufing ter plaatse van de lage wand. Dit betreft deels een uitbreiding uit 1984 van de oorspronkelijke aanlufing. De gevels zijn opgetrokken in schoonmetselwerk van rode bakstenen in halfsteensverband met een platvolle voeg. De oorspronkelijke aanlufing aan de linkerkant bezit nog het originele metselwerk en bestaat uit hardgraauwe baksteen.

Het dak is boven enkele rijen van zwart geglazuurde oud Hollandse dakpannen bedekt met riet. In het voordakvlak is een getrapte pannenspiegel aangebracht ingevuld met zwart geglazuurde oud Hollandse dakpannen en twee dakramen.

De kozijnen in de gevels zijn uitgevoerd in hout met houten onderdorpels, de deuren hebben hardstenen onderdorpels. De gevels worden afgesloten met een houten bakgoot op houten geprofileerde gootklossen.

Voorgevel (Noord)

In de voorgevel bevindt zich de rouw- en trouwdeur bestaande uit een houten paneeldeur met deurrooster. Links daarvan zit een zesruits venster en rechts daarvan zitten vier zesruits vensters. Op halve gevelhoogte zijn schootankers aangebracht. In het voordakvlak bevindt zich de rechthoekige gemetselde schoorsteen.

De voorgevel en enkele detailfoto's van de voorgevel.

Linkerzijgevel (oost)

In de linkerzijgevel zijn zeven houten stalramen zichtbaar. Deze zijn rechthoekig van vorm en hebben een drie-ruits indeling. Langs de lage wand zijn zes uitgemetselde lisenen aangebracht. In het linkerdakvlak bevinden zich drie dakramen.

De linkerzijgevel

Achtergevel (zuid)

De achtergevel wordt geled door de gevelopening van de dars die is ingevuld met een grote glazen pui (later aangebracht). Rechts daarvan bevinden zich twee zesruits vensters, een vierruits venster, de houten opgeklapte achterdeur met bovenlicht en nog een zesruits venster. Op halve gevelhoogte zitten schootankers.

De achtergevel

Rechterzijgevel (west)

De rechterzijgevel wordt geleed door zes gemetselde lisenen en door van links naar rechts: een zesruits venster, de voordeur bestaande uit een houten paneeldeur met sierrooster, een stalraam en twee zesruits vensters. In het rechterdakvlak zitten vier dakramen.

De rechterzijgevel

Beschrijving van het exterieur stolpschuur

De stolpschuur bestaat uit één bouwlaag met schilddak dat is gedekt met rode oud Hollandse dakpannen. De gevels zijn bekleed met gepotdekselde zwart geteerde delen op een gemetselde plint, met uitzondering van de achtergevel die opgetrokken is in metselwerk in halfsteens verband. Aan de voorzijde bevinden zich de darsdeuren met links daarvan een houten schuifdeur. In de rechterzijgevel zijn twee garagedeuren aangebracht. De gevels worden afgesloten door een houten bakgoot op houten geprofileerde gootklossen. De stalramen zijn uitgevoerd met houten kozijnen. Op maaiveldniveau bevindt zich een dichtgezette voormalige toegang tot het varkenshok.

Voorgevel stolpschuur

Linkerzijgevel stolpschuur

Achtergevel stolpschuur

Rechterzijgevel stolpschuur

Beschrijving van het interieur stolpboerderij

In het interieur zijn in de loop der tijd verschillende ingrijpende wijzigingen aangebracht en is de oorspronkelijke plattegrond grotendeels gewijzigd. De inwendige houten draagconstructie bestaat uit een enkel vierkant met ronde palen en is zichtbaar. Tevens is de locatie van de voormalige lange regel zichtbaar in de huidige plattegrond. Onder de nog aanwezige historische interieuronderdelen bevinden zich onder andere de houten draagconstructie, de houten vloerbalken, de schouw en de voormalige waterput.

Beschrijving van het interieur stolpschuur

De indeling van de stolpschuur is grotendeels ongewijzigd. De begane grond is deels bestraat en ingericht als stal met de goot, ligplaatsen en voederbakken. In het rechterdeel van de schuur is een betonnen vloer gestort. Het vierkant is intact en zichtbaar.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

De stolpboerderij met stolpschuur is van cultuurhistorische waarde als tastbaar overblijfsel van het agrarische verleden van Nieuwe Niedorp en als onderdeel van de historische bebouwing aan de Oudeweg. Daarmee is de stolp een karakteristiek element uit de agrarische bedrijfsvoering van dit gedeelte van Noord-Holland. Door de omvang van de boerderij en de pannenspiegel in het voordakvlak wordt de welstand van de agrariër tot uitdrukking gebracht.

2. Stedenbouwkundige waarden

De stolpboerderij is het boerderijtype van Noord-Holland Noord en heeft stedenbouwkundige waarde vanwege de kenmerkende vorm met het vierkant grondvlak en het piramidevormige dak. Oudeweg 16 heeft situationele waarde vanwege de opvallende positionering nabij de kruising van de Oudeweg en de Langereis. De stolpboerderij is onderdeel van een stolpenstructuur en vormt samen met andere stolpboerderijen aan de Langereis een ensemble van oorspronkelijke, op hoofdvorm gaaf bewaard gebleven agrarische bebouwing. De waarde van het ensemble schuilt in de groep stolpen tezamen, maar ook in de relatie tot het open landschap. De stolpen en het open landschap bepalen het beeld langs de Langereis.

Tot slot heeft de stolpboerderij situationele waarden als voorbeeld van een goed bewaard gebleven boerenerf waarbij de oorspronkelijke erfindeling met stolpschuur, erfsloot, inheemse bomensingel waaronder elzensingel, moestuin en boomgaard grotendeels behouden is gebleven. Het complex van stolpboerderij met stolpschuur heeft een hoge ensemblewaarde, mede omdat de stolpschuur zijn utilitaire uitstraling en functie behouden heeft. Tot het monument behoren dan ook naast de stolpboerderij en de stolpschuur de historische erfinrichting met de hiervoor genoemde beplanting.

3. Architectuurhistorische waarden

De architectuurhistorische waarden zijn voornamelijk gelegen in de gaaf bewaarde hoofdvorm en het grotendeels gesloten dakvlak van de stolpboerderij dat niet ontsiert wordt door dakkapellen. De latere wijzigingen aan de gevels en het interieur hebben de typologie van de stolpboerderij enigszins aangetast. Door het gebruik van eenzelfde venstertype in de voor- rechter- en achtergevel, de historiserende roedenverdeling en een extra voordeur in de rechterzijgevel is de oorspronkelijke architectuur deels verloren gegaan. Waardevolle interieurelementen zijn onder andere de referentie naar de positie van de lange regel, de schouw in de woonkamer en de vierkantsconstructie in het zicht.

Het interieur van de stolpschuur is, behoudens het vierkant, niet van een dusdanig hoge monumentale waarde. Het advies is dan ook om aan te sturen op bescherming van het exterieur van de stolpschuur.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

De stolpboerderij is in hoofdvorm gaaf behouden gebleven. De oorspronkelijke indeling van de representatieve voorgevel is nog intact en is van monumentale waarde. De wijziging tot woonhuis heeft een wijziging in de indeling tot gevolg gehad. De hoofdvorm, de vierkantconstructie waarbinnen het hooi werd opgeslagen en de positie van de darsdeuren verwijzen echter nog naar de oorspronkelijke agrarische functie.

5. Zeldzaamheid

Het voortbestaan van de stolpboerderij in Noord-Holland wordt bedreigd. Als gevolg van beëindiging van het boerenbedrijf worden veel stolpen bedreigd met sloop. Typologisch heeft de stolp daarmee hoge zeldzaamheidswaarde. Tevens is het complex van stolpboerderij met stolpschuur zeldzaam te noemen, want deze combinatie komt minder voor dan de enkele stolp.

Bronnen

- Adviesbureau MSP, *Bouwhistorische waarneming van de schuur achter Oudeweg 16 Nieuwe Niedorp*, 2011
- BügelHajema adviseurs, *Bestemmingsplan Nieuwe Niedorp, Winkel en Lutjewinkel*, 2013
- D. Duijn, Nieuwe Niedorp, Oudeweg 16, 2022
- Provincie Noord-Holland, 'West-Friesland-west', *Leidraad Landschap & Cultuurhistorie*, 2018

Historische luchtfoto en tekeningen: privébezit familie Schuckmann – Gorter

Historische foto: Gemeentelijke fotocollectie Niedorp/Collectie Regionaal Archief Alkmaar / RAA003010701

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever gemeente Hollands Kroon
datum onderzoek: 3 mei 2023
datum beschrijving: 4 mei 2023
opgesteld door: MOOI Noord-Holland, Renee Stroomer MA

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.